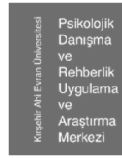

T. C.
Cumhurbaşkanlığı
Bağımlılıkla Mücadele Seferberliği
Kampanyası

BAĞIMLILIK YAPAN MADDELER, TÜRLERİ VE ETKİLERİ

Bağımlılık yapan maddeler, kaynağına göre doğal ve yapay olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bunlar tıbbi durumlarına göre merkezi sinir sistemi üzerindeki etkileri açısından; bu sistemi yavaşlatanlar, uyarıncılar ve duyuların bozulmasına sebep olanlar şeklinde sınıflandırılmıştır (Çetin, 2013). Bu sınıflama çizelge 1’de verilmiştir.

Çizelge 1 Bağımlılık yapan maddeler

BAĞIMLILIK YAPAN MADDELER					
Depresanlar (Merkezi sinir sistemini yavaşlatanlar)		Stimülanlar (Merkezi sinir sistemini uyarıncılar)		Halüsinojenler (Duyuların bozulmasına sebep olanlar)	
Uyuşturucu Türü					
Doğal	Yapay	Doğal	Yapay	Doğal	Yapay
1. Afyon 2. Morfin 3. Eroin 4. Kodein	1. Barbituratlar 2. Trankilizanlar 3. Sedatifler	1. Koka yaprağı 2. Kokain 3. Crack	1. Amfetaminler 2. Etamfetamin 3. MDMA (Ecstasy) 4. Captagon 5. Sentetik Kannabinoidler	1. Esrar 2. Marihuana 3. Meskalin	1. LSD 2. İnhalants (uçucular)

Çizelge 1’de verilen yapay ve doğal bağımlılık yapan maddelere göre; Dünya Sağlık Örgütü tarafından tanımlanan bağımlılık tipleri çizelge 2’de sunulmuştur (Uzday, 2021).

Çizelge 2 Bağımlılık türleri ve etkileri

Bağımlılık türü	Etkisi
Morfin tipi bağımlılık	Morfin, Analjezik etki eder ve fiziksel bağımlılık, psikik bağımlılık, tolerans bağımlılık yapar.
Alkol tipi bağımlılık	Alkol; kronik toksik belirtiler gösterir ve fiziksel bağımlılık, psikik bağımlılık, tolerans bağımlılık yapar.
Barbitürat (Sakinleştirici ve uyku getirici) tipi bağımlılık	Barbitürat toleransı (Maddeyi kullandıkça kullanılan miktarın yetersiz gelmesi) alkole olan toleranstan daha fazla, fakat morfine olan toleranstan daha az derecededir. Bu madde; fiziksel bağımlılık, psikik bağımlılık, tolerans bağımlılık yapar. Tütün içenlerde nikotinin bazı etkilerine (bulantı, kusma ve baş dönmesi gibi) tolerans gelişir. Bu madde; fiziksel bağımlılık, psikik bağımlılık, tolerans bağımlılık yapar.
Tütün tipi bağımlılık	Nasıl bazı kaynaklarda alkol ve barbitürat tipi bağımlılık tek bir tip olarak kabul ediliyorsa,
Amfetamin tipi bağımlılık	Kokain ve amfetamin tipi bağımlılık da psikostimülan madde bağımlılığı adı altında aynı şekilde birleştirilebilir. Bu madde; fiziksel bağımlılık, psikik (ruhsal) bağımlılık, tolerans bağımlılık yapar.
Kokain tipi bağımlılık	Sigara içinde veya toz maddeyi ısıtarak buharının inhale edilmesi (solunması) şeklinde alınan kokain de intravenöz (damar yoluyla) yoldan alınan kadar kısa sürede ortaya çıkan şiddetli öforiye (Aşırı mutluluk hali) neden olur. Kokain bu etkilerini santral sinir sisteminde dopaminerjik (insan beyinde ödül ve motivasyon mekanizmasını tetikleyici) etkinliği artırarak oluşturur. Bu madde; fiziksel bağımlılık, psikik bağımlılık yapar.
Esrar (marihuana) tipi bağımlılık	Konjonktiva damarlarını genişleterek yaptığı göz kızarması esrar kullananlarda sık görülür. Bu madde; fiziksel bağımlılık, psikik bağımlılık, tolerans bağımlılık yapar.
Halüsinojen (LSD) tipi bağımlılık	Tolerans gelişiminin derecesi fiziksel veya psikik bağımlılık gelişimi ile bir paralellik göstermeyebilir. Buna en iyi örnek amfetamin ve halüsinojenlerden LSD’dir. Bu madde; psikik bağımlılık, tolerans bağımlılık yapar.
Khat (Ağızda çiğnenen madde) tipi bağımlılık	Khat, psikik bağımlılık yapar.
Uçucu solvent tipi bağımlılık	Uçucu solvent; bu madde; fiziksel bağımlılık, psikik bağımlılık, tolerans bağımlılık yapar.

Kaynakça

Altun, N. F. (2010). Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı ile Mücadelede Hatay İli Örneęi. Ankara.

Çetin, Y. (2013). Madde Bağımlılığı ve Yalova Ölçeęinde Bağımlılık Algısı [Yüksek Lisans Tezi]. Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Uzbyay, İ. T. (2021). Bağımlılık yapan maddeler ve özellikleri. Gülhane Askeri Tıp Akademisi, Tıp Fakültesi, Tıbbi Farmakoloji Anabilim Dalı, Psikofarmakoloji Araştırma Ünitesi. Eriřim Temmuz 02, 2021. <http://e-kutuphane.teb.org.tr/pdf/mised/aralik09/6.pdf>

Prof. Dr. Abdullah AYDIN

Kırřehir Ahi Evran Üniversitesi

Bağımlılıkla Mücadele Yüksek Kurulu